

N:o 12.

Ank. till Riksd. kansli den 23 febr. 1904, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckta motioner angående stämpelfrihet för obligationer, utfärdade af Sveriges allmänna hypoteksbank.

(1:a A.)

I två vid innevarande års riksdag väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, n:o 13 inom Första Kammaren af herr *C. G. A. Bergendahl* jämte tolf andra af kammarens ledamöter samt n:o 62 inom Andra Kammaren af herr *H. Andersson* i Västra Nöbbelöf tillika med sex andra af kammarens ledamöter, har förslag framställts,

»att Sveriges allmänna hypoteksbank befrias från skyldigheten att med svensk stämpel belägga de obligationer, som af banken utfärdas, samt att därför i nu gällande stämpelförordning § 8 under rubriken 'obligation' sista satsen, som nu lyder: 'dock att frihet från sådan stämpel äger rum för svenska statens obligationer', måtte ändras till: dock att frihet från sådan stämpel äger rum för svenska statens och Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer.»

Till stöd för berörda förslag har i båda motionerna användts en så lydande motivering:

»Genom Kungl. Maj:ts nådiga förordning af den 9 augusti 1894 angående stämpelafgiften infördes bland annat en fortfarande gällande

stämpelafgift utaf 30 öre för hvarje hundratal kronor för obligationer, som utfärdas här i riket. Från denna stämpel fritogos svenska statens obligationer, då det ju tydligen i finansiellt afseende varit ändamålslost att stämpelbelägga dessa. Men däremot fritogos icke de obligationer, som utfärdas af Sveriges allmänna hypoteksbank, ehuru staten genom att såsom grundfond till banken öfverlämna statens egna obligationer iklädt sig en betydande garanti för denna anstalts förbindelser. Den höjning af grundfonden från 8 millioner till 30 millioner kronor, som ägde rum år 1890, visar likvisst, att beredandet af billig jordbrukskredit alltså i vårt land måste anses såsom statsändamål. I Danmark t. ex. äro de obligationer, som utfärdas af 'Kreditforeninger af Eiere af danske Grundeiendomme', stämpelfria.

Man har också all anledning antaga, att, om dessa omständigheter vederbörligen framhållits under öfverläggningen om de nya stämpelafgifterna vid 1894 års riksdag, hade någon stämpelbeläggning af allmänna hypoteksbankens obligationer icke kommit till stånd.

Vid 1899 års riksdag väcktes inom Första Kammaren motion om stämpelfrihet för hypoteksbankens obligationer af herrar greve Hamilton, Lundeberg och Lybeck samt inom Andra Kammaren af herr Hans Andersson med instämmande af herrar A. Kihlberg, P. Pehrson i Törneryd, Carl Persson och Oscar Larsson. Inom den sistnämnda kammaren föll motionen med 101 röster mot 93 och inom Första Kammaren utan omröstning efter ett anförande af friherre Gustaf Åkerhielm, hypoteksbankens dåvarande ordförande. I detta anförande, däri talaren sade sig på grund af sin särskilda ställning inom hypoteksbanken icke vilja framställa något yrkande men eljest hafva varit mest böjd att afslå motionen, uppgaf han, att förrän den tid kommer, då det för hypoteksbanken kan komma i fråga att företaga konverteringar, »kan det icke blifva tal om att erlægga någon stämpelafgift och hvad den stämpel, om hvilken det då kan blifva tal, beträffar, veta vi sannerligen icke, om det är svensk eller utländsk stämpel». Tyvärr medgifver icke stämpelförordningen en sådan tolkning. Stämpelförordningen föreskrifver nämligen, att obligation, som *utfärdas* här i riket, skall före utlämnandet förseas med stämpel, och vi veta således med visshet, att om hypoteksbanken utsläpper nya obligationer för en konvertering i utlandet, skola dessa beläggas *både* med svensk och utländsk stämpel. Vidare anförde talaren — i likhet med flera andra — att det för såväl statsverket som hypoteksbanken spelade en mycket liten roll, om denna stämpel tages bort, men

att den för principens skull borde bibehållas. Hvad statsverket beträffar, äger nog den förra delen af påståendet sin riktighet i så måtto, att någon afsevärd inkomst genom stämpeln på allmänna hypoteksbankens obligationer endast erhålles under sådana år, då stora låneoperationer äga rum, och enligt upplysningar, som vi inhämtat i banken, har under de nio år, som förflutit sedan stämpeln infördes, d. v. s. under perioden 1895—1903 af banken erlagts en stämpelafgift för obligationer af i medeltal blott 4,500 kronor om året. Men under dessa år har icke något nytt större lån upptagits och ej heller något större belopp nya obligationer utsläppts för konvertering af äldre. När en sådan transaktion kan komma att företagas, uppgår däremot stämpeln till afsevärdt belopp, men då verkar också i utlandet cumulationen af den svenska och den utländska stämpeln såsom en mycket tung belastning på operationen.

Man missuppfattar emellertid i hög grad betydelsen af stämpelskyldigheten för hypoteksbanken, när man föreställer sig, att dess verkningar inskränka sig till den direkta belastningen på dess låneoperationer. Denna skyldighet utöfvar nämligen en annan och långt skadligare inverkan på de bankens obligationer, hvilka emitteras i utlandet. Den statsgaranti, som ställts för hypoteksbankens obligationer, har tillkommit för att genom sin inverkan på deras kurs i utlandet åstadkomma en så vidt möjligt billig kredit för det svenska jordbruket. Och denna statsgaranti har i väsentlig mån bidragit därtill, att dessa obligationer i utlandet fått godt anseende och blifvit relativt eftersökta. Sedan obligationsstämpeln infördes, har banken icke haft anledning att i utlandet upplägga något lån, men när detta eljest kan ske, skall otvifvelaktigt den omständigheten, att obligationerna numera skola vara underkastade svensk stämpelbeläggning, utöfva en högst oförmånlig inverkan på lånevillkoren. Verkställda undersökningar i utländsk marknad hafva gifvit vid handen, att denna inverkan med all sannolikhet kan uppskattas till en mångfald gånger beloppet af den svenska stämpeln. Och med någon finansiell erfarenhet på detta område inser man lätt, att det i de utländska långifvarnes ögon måste te sig minst sagdt underligt, när en svensk anstalt, som utrustats med betydande statsgaranti, skall förse de obligationer, som den i marknaden utbjuder, med svensk stämpel.

Nu säges det, att stämpelfrihet för hypoteksbankens obligationer ej bör medgifvas af principiella skäl, enär sådan frihet då lika väl torde kunna påfordras af andra låneinstitutioner, kommuner eller välgörande inrättningar, som utsläppte obligationer. Ett sådant påstående är emeller-

tid långt ifrån riktigt, alldenstund staten icke ingått någon garanti för sistnämnda obligationer, och det afgörande skälet för stämpelfrihet för hypoteksbankens obligationer ligger däri, att denna stämpel i ej ringa mån förringar verkan af statsgarantien. Skulle å andra sidan någon annan å utländsk marknad låntagande svensk anstalt än hypoteksbanken anses af sådan vikt för landet, att staten iklädde sig en, låt vara partiell, men dock väsentlig garanti för dess obligationer, så borde otvifvelaktigt af rent nationellt finansiella grunder dess obligationer också göras stämpelfria.»

I 8 § af förordningen angående stämpelafgiften den 2 juni 1899 stadgas, att obligation, som utfärdas här i riket, skall af obligationsutgifvaren före utlämnandet förses med stämpel af 30 öre för belopp, ej öfverstigande 100 kronor, och därutöfver 30 öre för hvarje påbörjad hundratal kronor; dock att frihet från sådan stämpel äger rum för svenska statens obligationer.

Vid 1899 års riksdag väcktes af motionärer inom Riksdagens båda kamrar förslag, att Sveriges allmänna hypoteksbank måtte befrias från skyldighet att stämpelbelägga de af banken utfärdade obligationer. I sitt häröfver afgifna yttrande hemställde 1899 års bevillningsutskott, att gällande stadgande angående skyldighet att med stämpel förse obligationer måtte bibehållas oförändradt. Denna utskottets hemställan blef af Riksdagens båda kamrar bifallen, af Andra Kammaren likväl efter votering, som utföll med 101 röster mot 93, hvilka senare voro för bifall till de i ämnet väckta motionerna. Frågan om stämpelfrihet för allmänna hypoteksbankens obligationer hade alltså af Riksdagen afslagits.

I gällande, af Kungl. Maj:t och Riksdagen beslutade förordning angående Sveriges allmänna hypoteksbank af den 16 maj 1890 är stadgadt, att nämnda bank har till ändamål att för de inom riket bildade, i föreskrifven ordning stadfästade hypoteksföreningar för ägare eller innehafvare af jord ombesörja all den upplåning, som erfordras för att åt dessa föreningar bereda medel till de lån, som af dem, enligt fastställda grunder, skola deras delägare tillhandahållas. Enligt § 4 i samma förordning har svenska staten förbundit sig att till grundfond för ifrågasvarande hypoteksbank öfverlämna ett belopp af trettio millioner kronor i af staten utgifna obligationer, ouppsägbara å innehafvarens sida samt

förskrifna med 3½ procent årlig ränta; och äger hypoteksbanken på föreskrifvet sätt förfoga öfver dessa obligationer.

Nu ifrågavarande förslag afser, att obligationer, utfärdade af Sveriges allmänna hypoteksbank, skola likställas med statens obligationer sålunda, att de i likhet med dessa blifva befriade från utgörande af stämpelafgift.

Mot föreliggande förslag har riktats den anmärkningen, att, för den händelse stämpelfrihet medgäfvos för allmänna hypoteksbanken, nämnda bank skulle komma i ett gynnsammare läge än åtskilliga andra viktiga institutioner, som för sina syften utfärda obligationer. I detta afseende torde emellertid böra erinras därom, att allmänna hypoteksbanken genom den garanti, densamma erhållit från staten, redan nu intager en sådan ställning, att den i viss mån kan betraktas såsom en statsinstitution. Den ställning, staten sökt bereda allmänna hypoteksbanken, synes dock enligt de upplysningar, utskottet varit i tillfälle att inhämta, icke allestädes på den utländska penningmarknaden till fullo inses. Detta jämväl af motionärerna anmärkta förhållande bör otvifvelaktigt tillmätas en ganska stor nationalekonomisk betydelse. Anledning torde emellertid förefinnas, att i sagda hänseende en förändrad uppfattning skulle göra sig gällande, därest den nu föreslagna stämpelfriheten för bankens obligationer blefve genomförd. Vid sådant förhållande och då dessutom, enligt de upplysningar, motionärerna lämnat, den minskning i statens inkomster, som blefve en följd af den föreslagna förändringen, synes vara af ringa betydelse, åtminstone gentemot de fördelar, som otvifvelaktigt därigenom skulle beredas hela landet, har utskottet ansett sig böra tillstyrka bifall till nu ifrågavarande motioner.

Utskottet hemställer fördenskull,

att Riksdagen, med bifall till nu förevarande motioner angående stämpelfrihet för obligationer, utfärdade af Sveriges allmänna hypoteksbank, ville besluta, att rubriken »Obligation» i 8 § af förordningen angående stämpelafgiften skall erhålla följande förändrade lydelse:

»Obligation, som utfärdas här i riket, skall af obligationsutgifvaren före utlämnandet förses med stämpel af 30 öre för belopp, ej öfverstigande 100 kronor, och därutöfver 30 öre för hvarje påbörjadt hundratal kronor;

dock att frihet från sådan stämpel äger rum för svenska statens och *Sveriges allmänna hypoteksbanks* obligationer.

Obligation, som utgifvits i utlandet och efter utgången af innevarande år inkommer i riket, skall, innan den härstädes belånas, försäljes eller på hvad sätt det vara må öfverlåtes, förses med stämpel enligt nyssnämnda grund.

Å obligation, som i utlandet utgifvits och före den 1 januari 1895 inkommit i riket, äger innehafvaren, om obligationen före sistnämnda dag hos magistrat i stad uppvisas, kostnadsfritt bekomma påteckning om dagen för uppvisandet. Obligation, som icke blifvit med sådan påteckning försedd, skall, innan den härstädes belånas, försäljes eller på hvad sätt det vara må öfverlåtes, beläggas med stämpel enligt den för obligation här ofvan stadgade grund.

Sökes på grund af obligation, för hvilken ofvanstående stämpelafgift icke skolat utgöras, hos offentlig myndighet betalning, skall obligationen förses med stämpel af 25 öre för hvarje fulla 100 kronor af det kapitalbelopp, för hvilket betalning sökes;

dock är obligation fri från sistnämnda stämpel, då på grund däraf fordran bevakas i konkurs.»

Stockholm den 23 februari 1904.

På bevillningsutskottets vägnar:

J. BROMÉE.

Reservationer:

af herrar *Almström*, *Nisser* och *Petri*, hvilka anförde:

»Vi hafva vid detta ärendes behandling inom utskottet framhållit den åsikten, att för så vidt nu ifrågasatta rättighet tillerkändes Sveriges allmänna hypoteksbank, samma befrielse från stämpelbeläggning borde tillkomma de af »allmänna hypotekskassan för Sveriges städer» utlämnade obligationer; och stödjade vi denna vår framställning på det förhållande, att dessa båda penninginstitutioner äro af samma natur och tjäna ett likartadt syfte.

»Sveriges allmänna hypoteksbank» har till ändamål att »för de inom riket bildade hypoteksföreningar för ägare eller innehafvare af jord ombesörja all den upplåning, som erfordras för att åt dessa föreningar bereda medel till de lån, som af dem enligt fastställda grunder skola deras delägare tillhandahållas». Dessa hypoteksföreningar uppgå till tio och omfatta de flesta af rikets län.

»Allmänna hypotekskassan för Sveriges städer» har till ändamål att »för hypoteksföreningar mellan fastighetsägare i rikets städer och köpingar äfvensom de järnvägsstationer och andra platser, där på grund af Kungl. Maj:ts förordnande ordningsstadgan, byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer gälla, ombesörja all den upplåning, som erfordras för att åt dessa föreningar bereda medel till de lån, som af dem enligt fastställda grunder skola deras delägare tillhandahållas»; denna ordagrant lika lydande affattning torde till full evidens bevisa, att de båda institutionernas anda och mening är identiskt densamma.

Hypotekskassan äger äfven att *anskaffa lån åt kommuner*, hvilka erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att för kommunens allmänna behof upptaga amorteringslån.

Antalet af dylika under hypotekskassan subordinerade föreningar utgör femton stycken och omfattar i sig de flesta af Sveriges städer.

Anledningen till den nu framställda begäran om stämpelfrihet för Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer är den, att dessa därigenom skulle i detta hänseende blifva likställda med statens obligationer och på

den grund *möjligen* kunna betinga sig förmånligare villkor vid låns upptagande på den utländska fondmarknaden, hvilket däremot anses och påstås blifva mindre sannolikt, om de uppträda på densamma »stämplade» — i olikhet med statsobligationer. Om detta skäl kan gälla för denna institutions obligationer, synes naturligt, att samma skäl skall föreligga för »allmänna hypotekskassans för Sveriges städer» obligationer, som säljas på utlandet, och den lindring i lånevillkor, som sålunda skulle beredas det ena låneverket, borde väl rättvisligen äfven komma det andra till godo och därigenom *i än större utsträckning* bereda hela landet den ekonomiska nationella fördel, som med förslaget åsyftas.

Nu säger man, att den här åberopade likställigheten icke existerar, i det att den först omhandlade anstalten »Sveriges allmänna hypoteksbank» åtnjuter en af staten lämnad garantifond, hvilket däremot förvägrats »allmänna hypotekskassan för Sveriges städer»; men då borde väl ock den nu ifrågasatta stämpelfriheten för dess obligationer vara så mycket mera berättigad, och om den äfven icke skulle på grund af den felande statsgarantien kunna betinga sig lika stora förmåner som den af staten mera gynnade anstalten, så är det dock vår öfvertygelse, att hypotekskassans för städerna obligationer, som utbjudas utan stämpel, skola ställa sig i större öfverensstämmelse med statens och den i öfrigt med dem fullt homogena »Sveriges allmänna hypoteksbanks» papper, än om de måste förse med stämpel.

Vi hafva på anförda skäl ansett med rättvisa och billighet förenligt, att utskottets betänkande i hvad angår denna punkt bort hafva följande lydelse:

»dock att frihet från sådan stämpel äger rum för svenska statens, *Sveriges allmänna hypoteksbanks* och *allmänna hypotekskassans för Sveriges städer* obligationer»;

samt af herr *Höjer*.

Härjämte skulle antecknas, att herrar *Cavalli* och *G. Jansson* icke deltagit i ärendets slutliga behandling samt herrar *Weinberg*, *Tillberg*, *Brodin* och *K. G. Karlsson* icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet.